Richtlijn
Duurzaam Bouwen

Februari 2020

Afdeling Omgevingsbeleid en Team Duurzaamheid

Gemeente
Haarlem

Inhoudsopgave

Toelichting

Inleiding 3

Doel 4

Scope 4

Doelgroepen 4

Achtergrond 4

Opzet en werking 5

Duurzaamheid in het planproces 7

Duurzaamheid in tenders 8

Duurzaamheid in transformatieplannen 9

Randvoorwaarden en Doeleinden

Energie en Warmte 10

Klimaatadaptatie 14

Groen en Ecologie 16

Circulariteit 18

Mobiliteit 22

Inleiding

In 2040 wil Haarlem aardgasvrij en circulair zijn. Daarnaast moet in 2050 de openbare ruimte zo zijn ingericht dat deze klimaatbestendig is[1]. Dat betekent dat er nog veel werk te doen is. Niet alleen voor de gemeente, maar ook voor onze partners, inwoners en ondernemers.

Haarlem werkt tevens aan een schaalsprong qua inwoners en bebouwing. Tot 2025 worden 10.000 woningen gerealiseerd[2] . Dit is een kans om ook een sprong voorwaarts maken op het vlak van duurzaamheid. De verduurzamingsopgave zal de gemeente, waar het gaat om particuliere ontwikkelingen, samen met de initiatiefnemers moeten oppakken.

Op dit moment zijn de duurzaamheidsuitgangspunten voor bouwprojecten verwoord in diverse beleidss-tukken. Het voorstel is binnen Haarlem één richtlijn voor Duurzaam Bouwen te hanteren waarin de uitgangspunten die voortkomen uit het beleid, staan beschreven. Deze richtlijn formuleert op concrete wijze wat de gemeente vraagt aan bouwende partijen. Het gaat daarbij om alle plannen die een relevante omvang hebben en/of waarbij de gemeente in een vroeg stadium is betrokken.

1. Programmabegroting 2019 – 2023
2. Groei van Haarlem

Doel

Het doel van de richtlijn Duurzaam Bouwen in Haarlem is:

- De beleidsdoelstellingen ten aanzien van duurzaamheid te verzamelen en te vertalen in concrete uitgangspunten voor bouwontwikkelingen in Haarlem.
- Duurzaamheid op de juiste manier en op het juiste moment een plek te geven in het planproces.
- Ambities ten aanzien van duurzaamheid van de gemeente eenduidig naar interne en externe partijen te communiceren.
- Vanuit het gelijkwaardigheidsbeginsel aan initiatiefnemers eenduidige eisen te stellen en toch een mate van flexibiliteit te behouden om maatwerk te kunnen verrichten.

Scope

De richtlijn heeft betrekking op alle projecten waarbij de gemeente vroegtijdig betrokken is, en die een relevante omvang hebben:

- Bouwprojecten
- Ontwikkelingsgebieden
- Tenders
- Openbare ruimte inrichting bij particuliere ontwikkelingen. (Aan de eigen inrichtingsplannen stelt de gemeente reeds hogere eisen)

Doelgroepen

Deze richtlijn is bedoeld voor:

- Initiatiefnemers van projecten in Haarlem zodat zij in een vroegtijdig stadium weten wat zij kunnen verwachten op het vlak van duurzaamheid
- Beleidsmedewerkers van de gemeente Haarlem zodat zij éénduidig kunnen adviseren over duurzaamheid bij bouwprojecten en om dit meenemen bij de visievorming
- Ontwerpers van bouwprojecten zodat zij de uitdagingen op het vlak van duurzaamheid kunnen verwerken in hun ontwerpen
- Projectmanagers van de gemeente Haarlem om de dialoog over duurzaamheid met initiatiefnemers te kunnen voeren en afspraken erover te kunnen maken
- Vergunningsmedewerkers om de plannen bij indiening te kunnen toetsen op de gestelde eisen ten aanzien van duurzaamheid

Achtergrond

Voor het opstellen van dit document is een beleids-analyse uitgevoerd en zijn interviews gehouden met themaspecialisten. Daarnaast is bekeken hoe bij andere gemeenten duurzaam bouwen worden geregeld. De op deze manier opgehaalde informatie is vervolgens samengevat tot een lijst met randvoorwaarden (eisen) en een lijst met doeleinden (wensen).

Gezien de voortdurende ontwikkelingen op het onderwerp duurzaamheid, waarbij ambities en regelgeving de komende jaren steeds verder worden aangeschroefd naar verwachting, zal dit document regelmatig (éénns per twee jaar bijvoorbeeld) gemonitord moeten worden en indien nodig aangepast worden.

Opzet en werking

Deze richtlijn vertaalt het Haarlemse duurzaamheids-beleid naar specifieke uitgangspunten op het projectniveau.

Deze uitgangspunten worden onderverdeeld in vijf verschillende duurzaamheidsthema's:

- Energie en warmte
- Klimaatadaptatie
- Groen en Ecologie
- Circulariteit
- Mobiliteit

Sommige uitgangspunten zijn door de wet of door het gemeentelijk beleid reeds verankerd. Bij andere is meer sprake van een beleidsambitie. Er wordt daarom in deze richtlijn onderscheid gemaakt in randvoorwaarden (eisen) en doeleinden (wensen).

De uitgangspunten die randvoorwaardelijk zijn, vinden hun grondslag in: concreet en vigerend rijksbeleid, provinciaal of gemeentelijk beleid. Wettelijke eisen, zoals het uit bouwbesluit, horen daar bij. Er wordt onderzocht of met de crisis en herstel wet een aantal doeleinden tot randvoorwaarden gemaakt kan worden.

De uitgangspunten die als doeleinde zijn gedefinieerd, bevatten een hogere ambitieniveau of komen voort uit gemeentelijk beleid waarvan de consequenties nog niet geconcretiseerd zijn in uitgangspunten op het schaalniveau van gebouwen en kavels. Deze uitgangspunten zijn aangevuld met uitgangspunten die zowel relevant zijn als relatief makkelijk toe te passen zijn ('quick-wins'). Dit zijn over het algemeen maatregelen in de ontwerpfase.

Bij elk project worden minstens de randvoorwaarden gerealiseerd. De wijze waarop het plan wordt ontwikkeld, de eigendomssituatie en de juridisch-planologische context bepalen vervolgens of er daarnaast nog hogere eisen worden gesteld. In het geval dat de situatie zich daarvoor leent, zoals in het geval een tender, een bestemmingsplan met verbrede reikwijdte of omgevingsplan, kunnen doeleinden meegegeven worden als randvoorwaarden. Hierbij wordt maatwerk verricht door keuzes te maken die passend zijn voor het specifieke plan op de specifieke locatie. Geadviseerd wordt om dan minstens de 'quick -wins' doeleinden mee te geven als randvoorwaarden.

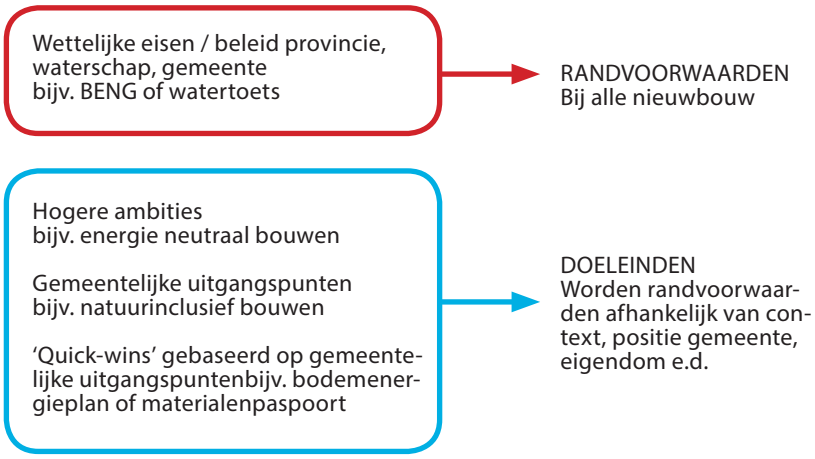

HET HAARLEMS PLANPROCES

Duurzaamheid in het planproces

Bij grootschalige plannen is de gemeente aan het begin van de planvorming betrokken. De geformuleerde duurzaamheidseisen kunnen dan worden opgenomen in/afgestemd met de ruimtelijke en programmatische kaders die worden opgesteld, zoals een Stedenbouwkundig Programma van Eisen (SPvE). Zoals gezegd kunnen deze bestendigd worden in privaatrechtelijke overeenkomsten (samenwerkingsovereenkomst, anterieure overeenkomst) of publiekrechtelijke kaders (SPvE, omgevingsplan).

Als er een omgevingsplan (of bestemmingsplan met verbrede reikwijdte) opgesteld gaat worden is er de mogelijkheid om de duurzaamheidsmaatregelen te vertalen naar de beleidsregels van het omgevingsplan. De omgevingswet voorziet daartoe in meer ruimte dan de huidige bestemmingsplannen. (In huidige bestemmingsplannen kunnen dit soort regels alleen opgenomen worden als ze een ruimtelijke relevantie hebben en worden ingegeven door ruimtelijke motieven).

- Initiatieffase: In de eerste fase worden de duurzaamheidskansen en -risico's van de locatie gesignaleerd en verwoord in de startnotitie. Het ambitieniveau ten aanzien van duurzaamheid wordt (zo specifiek mogelijk) vastgesteld. Er wordt beoordeeld of/welke doeleinden toegevoegd kunnen worden aan de randvoorwaarden.
- Definitiefase: Het pakket aan randvoorwaarden wordt op haalbaarheid onderzocht en opgenomen in het Stedenbouwkundig Programma van Eisen (SPvE). Door vaststelling in de Raad van dit stuk worden de randvoorwaarden bestendigd. Daarnaast kan het vastgelegd worden in afspraken als: samenwerkingsovereenkomst of anterieure overeenkomst.
- Ontwerpfase: De randvoorwaarden worden verwerkt in het ontwerp door de ontwikkelende partij in een Stedenbouwkundig Plan (SP) en Inrichtingsplan (IP). De gemeente toetst het resultaat aan het eind van deze fase, vóór bestuurlijke vaststelling (College B&W).
- Voorbereidingsfase: In het geval van een omgevingsplan kunnen de eisen vertaald worden in beleidsregels van het Omgevingsplan (OP). Daarmee zijn de uitgangspunten ook juridisch geborgd.

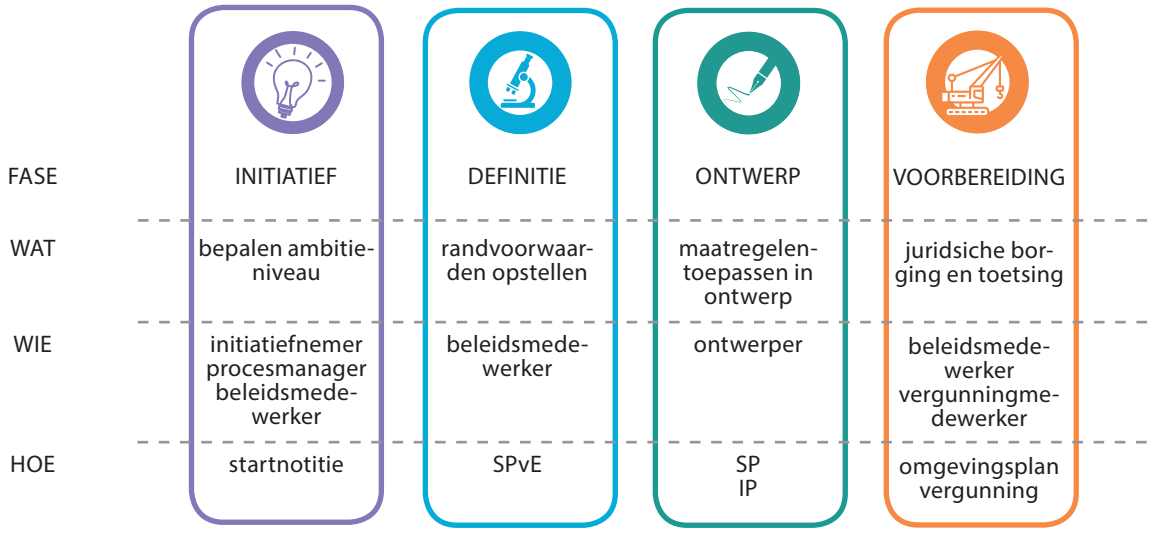

Duurzaamheid in tenders

Als er sprake is van verkoop van gemeentelijke grond via een tender kunnen de duurzaamheidsambities via de tenderstukken worden vastgelegd. De duurzaamheidsuitgangspunten worden dan opgenomen in de tendereisen en -criteria.

De gemeente kan bij tenders de selectiecriteria zodanig opstellen dat ontwikkelaars gestimuleerd worden een plan te maken dat optimaal aansluit bij de duurzaamheidsambities van Haarlem. Hiervoor wordt de pijler duurzaamheid voor minimaal dertig procent (in betekenende mate) meegewogen bij alle selecties van ontwikkelplannen en ontwikkelende partijen. De gemeente hanteert hierbij het wegingsinstrument GPR.

De exacte invulling en weging van de duurzaamheids selectiecriteria staat niet van te voren vast maar wordt per afzonderlijk project bepaald op basis van deze richtlijn. Bij tenders worden de randvoorwaarden in ieder geval als minimale vereisten (uitsluiting) opgenomen. Aanvullend kan van de doeleinden uit deze richtlijn bepaald worden welke als minimale vereisten (uitsluiting), welke als wegingscriteria (selectie) worden opgenomen en welke geheel niet toegepast worden.

Tendercriteria sturen op de kwaliteit van het uiteindelijke plan. Het zijn daarmee ook ontwerpmiddelen. Er is een sterke samenhang tussen de pijlers ruimtelijke kwaliteit, programma en duurzaamheid. Er vindt een afweging plaats of bepaalde ruimtelijke uitgangspunten in het SPvE en/of in de tender landen. Voor het behalen van het optimale resultaat, is het daarom van belang dat OMB deel uitmaakt van het team dat betrokken is bij het opstellen van de selectiecriteria.

Voorbeelden van de samenhang tussen de pijlers ruimtelijke kwaliteit, programma en duurzaamheid:

- De balans tussen vergroening (duurzaamheid) en verdichting (programma)
- Toepassing van een groen dak of een dak met pv-panelen (duurzaamheid) in relatie tot de oriëntatie van het gebouw en het daklandschap (ruimtelijke kwaliteit)
- Het behoud en hergebruik van bestaande bouwwerken (ruimtelijke kwaliteit/programma) in relatie tot de energieprestatie of hergebruik materialen (duurzaamheid)
- De balans tussen een maximaal verdichte locatie (ruimtelijke kwaliteit/programma) en de mogelijkheid om deze energieneutraal te maken

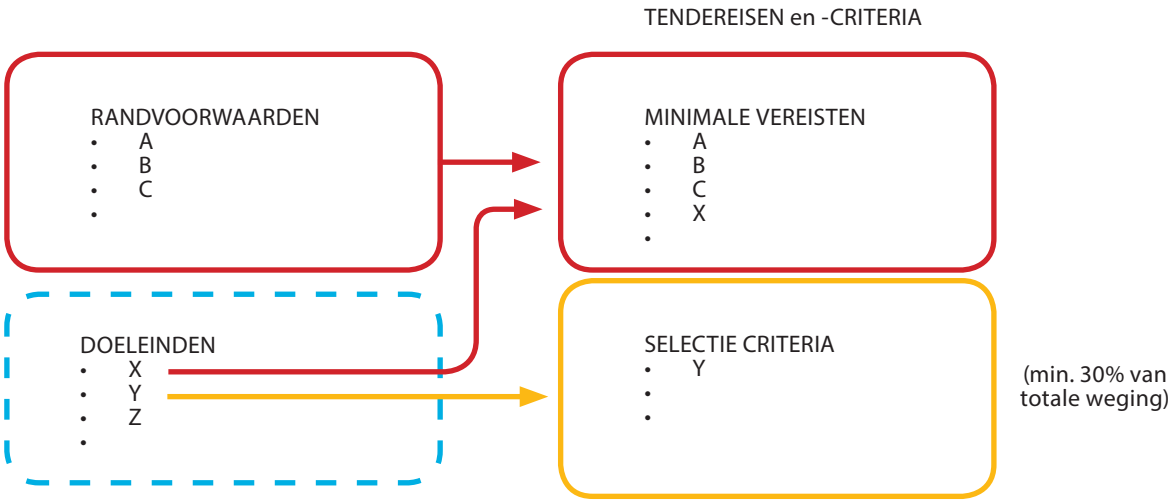

Duurzaamheid in transformatieplannen

De ambitie Haarlem Aardgasvrij 2040 is ook van toepassing op de bestaande bouw. Het is wenselijk om in de huidige energietransitie (grootschalige) transformaties uit te voeren die onder andere rekening houden met een aardgasvrije toekomst en die ook toekomstbestendige woningenopleveren. Daarmee voorkomen we extra kosten voor verplichte maatregelen die in de toekomst van kracht zullen worden. De duurzaamheidsmaatregelen moeten een integraal deel uitmaken van de transformatie.[3]

Bij transformatie en renovatie van bestaande bebouwing wordt dus in beginsel uitgegaan van dezelfde randvoorwaarden. Dit is echter niet altijd haalbaar of van toepassing, bijvoorbeeld wegens de monumentale status of de bouwkundige staat. Er zal daarom per transformatieplan maatwerk geleverd worden, wat betekent dat er afgewogen wordt welke duurzaamheidsmaatregelen voldoende resultaat opleveren ten opzichte van de nadelen (monumentale status, functie, financien). Dat kan reden zijn om af te wijken van de gestelde randvoorwaarden en een maatwerkpakket samen te stellen. De bewijslast voor deze afweging zal door de initiatiefnemer geleverd worden.

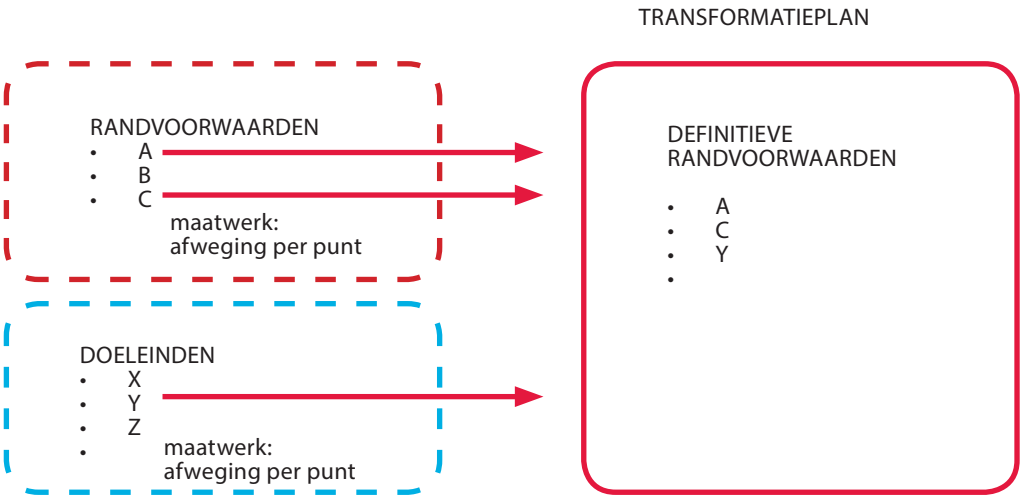

3. "notitie tav duurzaamheid transformatie.ka EdJ"

Energie en Warmte

Inleiding

De ambities ten aanzien van energie worden landelijk, stap voor stap, vergroot. De route naar een toekomstbestendige stad moet voor iedereen betaalbaar zijn. De gebouwde omgeving is een grote energiegebruiker, maar ook een potentiële energieproducent. De gemeente onderneemt acties om dit te faciliteren, te stimuleren en erover te informeren. De gemeente blijft woningeigenaren en corporaties stimuleren om daken van zonnepanelen te voorzien. Vrijblijvend is het echter niet. De gemeente maakt gebruik van de mogelijkheden die regelgeving biedt om energieneutraliteit bij de bouw te bevorderen. Het algemeen uitgangspunt is dat energieverbruik zo veel mogelijk wordt gereduceerd en dat de resterende vraag zo duurzaam mogelijk moet worden ingevuld.

Randvoorwaarde: Aardgasvrij bouwen

- Doel: Vermindering gebruik fossiele brandstof en afhankelijkheid aardgas
- Omschrijving: Aardgasvrij bouwen wordt reeds als voorwaarde gesteld. Gemeente heeft de 'routekaart naar aardgasvrij 2040' vastgesteld. Het Rijk heeft per 1 juli 2018 de gaswet gewijzigd waardoor nieuwe gebouwen in principe geen gasaansluiting meer krijgen. Dit komt door een wijziging van de gasaansluitplicht. De wetswijziging betekent dat nieuwbouw met een kleinverbruikersaansluiting niet meer mag worden aangesloten op het gasnet.
- Grondslagen:
  a) Gaswet (2018)
  b) Besluit 'Aardgasvrije nieuwbouw in Haarlem'
  c) Routekaart aardgasvrij 2040, gemeente Haarlem

Randvoorwaarde: Bijna energieneutraal bouwen (BENG)

- Doel: Verminderen energieverbruik
- Omschrijving: Voor alle nieuwbouw, zowel woningbouw als utiliteitsbouw, geldt dat alle aanvragen van omgevingsvergunningen per 1 jan 2021 moeten voldoen aan de eisen voor bijna energieneutrale gebouwen (BENG). Deze vervangt de energieprestatiecoëfficiënt (EPC). De BENG is opgebouwd uit drie indicatoren: de maximale energiebehoefte, het maximale primair fossiel energiegebruik en het minimale aandeel hernieuwbare energie. De BENG-eisen gelden alleen voor nieuwbouw.
- Grondslag: BENG-eisen, Rijksbeleid

Doeleinde: Energieneutraal en -leverend bouwen

- Doel: Verminderen energieverbruik
- Omschrijving: De BENG-eisen gaan niet uit van volledige energieneutraliteit. De versnelling Duurzaamheidsprogramma (2017) zet in op een aardgasvrij Haarlem in 2040. Bij nieuwe bouwontwikkelingen waar de gemeente de randvoorwaarden bepaald, zal maximaal op deze ambitie ingezet moeten worden door energieneutraliteit of energieleverende gebouwen te realiseren.
- Grondslag: Versnelling Duurzaamheids-programma, gemeente Haarlem

Doeleinde:
Duurzame en toekomstbestendige warmtevoorziening

- Doel: Toepassen van een hernieuwbare en toekomstbestendige warmtebron
- Omschrijving: Bij de keuze voor een aardgasvrije warmtevoorziening is een scala aan mogelijkheden voor handen. Om op termijn volledig onafhankelijk te zijn van fossiele brandstoffen is het belangrijk om bij de keuze voor een warmtevoorziening rekening te houden met de beperkingen die deze keuze in de toekomst creëert. Daarom hebben bepaalde warmtevoorzieningen de voorkeur. Indien in de omgeving al een warmtenet aanwezig is waar op kan worden aangesloten heeft dit de eerste voorkeur. Wanneer dit niet mogelijk is, wordt dit gemotiveerd. Bodemwarmtevoorzieningen moeten in ieder geval passen binnen eventueel aanwezige (lokale) bodemenergieplannen
  1. Bij voorkeur gebruik gemaakt van lokale reststromen die voor langere termijn beschikbaar zijn
  2. Indien dit niet mogelijk is gaat de voorkeur naar gebruik van bodemwarmte omdat hierbij het bovengronds ruimtegebruik benut minimaal is.
  3. Indien een bodemwarmtevoorziening ook niet mogelijk is kan gebruik worden gemaakt van een andere gasvrije warmtevoorziening zoals bijvoorbeeld warmtewinning uit lucht, oppervlaktewater of rioleringswater.
- Grondslagen:
  a) Routekaart aardgasvrij 2040, gemeente Haarlem
  b) Routekaart Versnelling Duurzaamheids-programma, gemeente Haarlem

Klimaatadaptatie

Inleiding

In de openbare ruimte worden steeds meer klimaatbestendige toepassingen doorgevoerd. Hemelwater wordt afgekoppeld en wijken worden "kolkloos" aangelegd. De Handboeken Inrichting Openbare Ruimte worden herzien. De profielen worden zoveel mogelijk klimaatbestendig ontworpen met waterberging op straat, ruimte voor gezonde straatbomen en het ontharden van de openbare ruimte. Klimaatbestendig ontwerpen is een integrale opgave die rekeningen houdt met water, hitte en droogte. We hebben water nodig om droogte te voorkomen én we hebben bomen en oppervlakte water nodig om hittestress aan te pakken. Dit moet ook vanzelfsprekend worden bij het realiseren van nieuwbouw. De gebouwde omgeving kan sterk bijdragen aan de klimaatadaptieve stad. Dit kan bijvoorbeeld door middel van groene gevels en daken of waterberging in het gebouw te organiseren. Bij elk plan zal bekeken worden hoe het een klimaatadaptieve omgeving oplevert.

Randvoorwaarde: Watertoets en -compensatie

- Doel: Verminderen van wateroverlast en -tekort
- Omschrijving: Het watersysteem wordt robuust ingericht met waterbergings- en afvoermogelijkheden conform de watertoets. Een ontwikkeling mag niet leiden tot verslechtering van de waterhuishouding of een versnelde toename van de af- en aanvoer van water. Er mag geen afwenteling plaatsvinden op naastgelegen percelen/gebieden en er wordt rekening gehouden met de gewenste stroombaan van het hemelwater. De watertoets is een wettelijke verplichting bij planvorming en moet uitwijzen of/hoeveel gecompenseerd dient te worden. (Richtlijn : 100% van het verlies wateroppervlak en 15% van de toename van verhard oppervlak.) De watertoets is geen toets achteraf, maar een proces waarmee de waterbeheerder vroegtijdig wordt betrokken bij het ontwerp.
- Grondslag:
  a) BOR, Bro
  b) Waterwet 2009 (tot invoering Omgevingswet)
  c) Handreiking Watertoets Hoogheemraadschap Rijnland 2011

Doeleinde: Toekomstbestendig watersysteem

- Doel: Verminderen van wateroverlast en -tekort
- Omschrijving: Haarlem moet zich voorbereiden op wateroverlast. Het extra hemelwater wordt zoveel bovengronds geborgen en afgevoerd naar open water. Bij nieuwbouw geven we als eis mee dat er een toekomstbestendig watersysteem wordt aangelegd met waterbergingscapaciteit. Dat houdt concreet in dat de ontwikkeling minimaal 70 mm water per m2 moet kunnen bergen op eigen terrein gedurende in een etmaal.
- Grondslag
  a) Waterwet 2009 (tot invoering Omgevingswet)
  b) Handreiking Watertoets 2011, Hoogheemraadschap Rijnland
  c) VGrP 2018 – 2023 (Verbreed gemeentelijk rioleringsplan), Gemeente Haarlem
  d) SOR 2017 (Structuurvisie Openbare Ruimte), Gemeente Haarlem
  e) HIOR (Handboek inrichting openbare ruimte), Gemeente Haarlem

Doeleinde: Aanpak droogte en hittestress

- Doel: Voorkomen bodemdaling
- Omschrijving: Haarlem moet zich voorbereiden op droogte en hittestress. Een gebiedsontwikkeling mag niet bijdragen aan een versnelde bodemdaling, verslechtering van waterkwaliteit en hittestress in bestaand stedelijk gebied. In samenwerking met het Hoogheemraadschap van Rijnland gaat Haarlem in 2019 de pilot aan om de ontwikkelprincipes voor (gebieds)ontwikkelingen in een klimaattoets te gieten en aan de start van elke ontwikkeling de klimaattoets uit te voeren.
- Grondslag
  a) Waterwet 2009 (tot invoering Omgevingswet)
  b) Handreiking Watertoets 2011, Hoogheemraadschap Rijnland
  c) VGrP 2018 – 2023 (Verbreed gemeentelijk rioleringsplan), Gemeente Haarlem
  d) SOR 2017 (Structuurvisie Openbare Ruimte), Gemeente Haarlem

Groen en Ecologie

Inleiding

Een gezonde en toekomstbestendige verdichte stad is een stad met veel groen en water. Haarlem zet in op het behouden en versterken van de kwantiteit en kwaliteit van natuur en groen in de stad. Dat gebeurt nu nog met name in de openbare ruimte, maar ook de gebouwde omgeving kan daar aan bijdragen. Initiatieven uit de stad, van bewoners bijvoorbeeld, die bijdragen aan een groenere stad, zoals groene daken en geveltuintjes, worden verwelkomd. Ook bij de realisatie van bouwprojecten kan meer geanticipeerd worden op vergroening en ecologie. De ambitie is om bij projecten meer te kijken naar de kansen voor natuur. Als er zich kansen voordoen voor het verbeteren van een reeds redelijk goede ecologische kwaliteit worden deze benut; bij slechte ecologische kwaliteit vindt er altijd verbetering plaats. De ambitie is om bij elk project af te wegen hoe natuurinclusief bouwen mogelijk en relevant is, net zoals dat met andere duurzaamheidmaatregelen gebeurt, zoals energie- en klimaatadaptatiemaatregelen.

Randvoorwaarde: Natuurtoets en compensatiemaatregelen ecologie

- Doel: Behoud van de ecologische waarden en biodiversiteit
- Omschrijving: Bij elke ruimtelijke ontwikkeling moet deze met een natuurtoets beoordeeld worden op ecologische effecten. Een quickscan ecologie maakt standaard deel uit van de uit te voeren onderzoeken. Deze quickscan kan als basis dienen voor een mitigatie- of compensatieplan in het kader van een ontheffingsaanvraag. Het ontwerp houdt rekening met uitkomsten van de quickscan en wordt hierop aangepast en past, als behoud niet mogelijk is, compenserende maatregelen toe. De compenserende maatregelen worden genomen voor de aangetroffen (beschermde) soorten.
- Grondslag:
  a) Wet natuurbescherming 2017
  b) Ecologisch Beleidsplan 2013-2030, gemeente Haarlem
  c) Bomenbeleidsplan 2009-2019 (wordt herzien)
  d) Nota ruimtelijke kwaliteit

Doeleinde: Natuurinclusief bouwen

- Doel: Behoud en bevordering van de ecologische waarden en biodiversiteit.
- Omschrijving: Om een gezonde, aantrekkelijke en toekomstbestendige leefomgeving voor mens en dier te maken, moet de natuur een volwaardige plaats krijgen bij het ontwerpen van nieuwbouw en (openbare) ruimte hier omheen. Behoud en aansluiten op de bestaande ecologische waarden is uitgangspunt. Indien behoud niet mogelijk is, dienen in het bouwproject compensatiemaatregelen te worden getroffen. Daarnaast liggen er grote kansen voor bevordering van natuur binnen bouwprojecten. De aandacht voor biodiversiteit kan vertaald worden in natuurinclusief bouwen, zoals groene daken en gevels, voorzieningen voor insecten, nestgelegenheid, vleermuisverblijven en vogelvides. Het zijn kleine investeringen bij de bouw, maar van levensbelang voor soorten in de stad.
- Grondslag: Ecologisch Beleidsplan 2013-2030, gemeente Haarlem (actualisatie 2019 van streefbeeld natuurinclusief bouwen is nog niet vastgesteld)
- Ambitie om middels een puntensysteem of op andere wijze natuurinclusief bouwen te verankeren is nog niet in gang gezet, volgt eind 2019

Circulariteit

Inleiding

Haarlem wil stappen zetten in de richting van een circulaire economie. De doelstelling is dat Haarlem per 2040 circulair is. De gemeente geeft zelf het goede voorbeeld door circulair in te kopen en door in ontwikkelzones te experimenteren met circulaire economie. Gebouwen zijn bij uitstek objecten waar veel winst te behalen. Op twee manieren kan circulair gebouwd worden. Ten eerste door de toepassing van gebruikte materialen in nieuwe gebouwen en ten tweede door bij het ontwerp van nieuwbouw rekening te houden met hergebruik van het gebouw en diens materialen. De bestaande stad is tenslotte de grondstoffenmijn van de toekomst.

Randvoorwaarde: Milieu Prestatie Gebouwen (MPG)

- Doel: Verminderen vraag naar grondstoffen en belasting op het milieu
- Omschrijving: Voor nieuwbouw dienen de waardes gehanteerd te worden conform bouwbesluit 2018. De MilieuPrestatie Gebouwen (MPG)[4] geeft aan wat de milieubelasting is van de materialen die in een gebouw worden toegepast. De MPG is bij elke aanvraag voor een omgevingsvergunning verplicht. Er geldt voor de MPG een maximum grenswaarde van 1,0. Dat is een norm voor de 'schaduwkosten' van de toegepaste materialen. De MPG is opgebouwd uit vier pijlers: (1) de milieubelasting van de productie van het materiaal, (2) de milieubelasting van het gebruik van het materiaal, (3) de milieubelasting van het afval na de sloop of vervanging van het materiaal en (4) de milieuwinst of -verlies van het materiaal door hergebruik. (Het gaat hierbij om nieuwbouwwoningen en nieuwe kantoorgebouwen die groter zijn dan 100m^2)
- Grondslag: Bouwbesluit 2018

Doeleinde: verbeterde Milieu Prestatie Gebouwen

- Doel: Verminderen vraag naar grondstoffen en belasting op het milieu
- Omschrijving: Het beoogde maximum van MPG 1,0 is in de meeste gevallen eenvoudig te behalen, blijkt uit onderzoeken.[5] Het verhogen van de ambitie ten aanzien van de MPG is een concrete maatregel die bijdraagt bij aan deze doelstelling. Dat betekent dat waar mogelijk een lagere MPG-norm wordt voorgeschreven (hoe lager de norm, hoe beter de prestatie), te weten: 0,8
- Grondslag:
  a) Coalitieakkoord 'Duurzaam Doen 2018-2022'
  b) Versnelling Duurzaamheidsprogramma (2017)
  c) Grondstoffenakkoord[6]

Doeleinde: Duurzame GWW

- Doel: Verlaging milieu impact (spoor-, grond-, weg- en waterbouw)
- Omschrijving: Bij de inkoop zal de gemeente steeds vaker volgens circulaire principes gehandeld worden, door het ondertekenen van de greendeal Duurzaam GWW 2.0. De Aanpak Duurzaam GWW helpt om op een uniforme en systematische manier de juiste processtappen te zetten. Door duurzaamheid te verankeren in de bedrijfsprocessen geven partijen binnen de GWW-sector op een zelfde manier invulling aan duurzaamheid in projecten en zijn verwachtingen vooraf duidelijk. De aanpak Duurzaam GWW wordt gevolgd voor planvorming, aanleg, aanbesteding, beheer en onderhoud. Ervaringen en resultaten wil de gemeente actief delen met de andere partners aan het grondstoffenakkoord. Resultaten worden gebruikt om bijvoorbeeld te komen tot een standaard voor circulaire projecten binnen de GWW sector. Van de private partijen die GWW aanleggen wordt gevraagd mee te werken aan deze aanpak.
- Grondslag
  a) Grondstoffenakkoord
  b) Green Deal Duurzaam GWW 2.0
  c) Aanpak Duurzaam GWW

4. https://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/gebouwen/wetten-en-regels-gebouwen/nieuwbouw/milieuprestatie-gebouwen
5. https://www.bouwwereld.nl/bouwkennis/methoden-en-technieken/mpg-1-milieudata-gaan-tellen-per-2018/
6. https://www.circulaireeconomienederland.nl/ondertekenaars/gemeente+haarlem/default.aspx
7. https://www.madaster.com/nl

Doeleinde (quick-win): Registratie materialen

- Doel: Hergebruik van grondstoffen
- Omschrijving: Bestaande stad is de grondstoffenmijn van de toekomst. De gemeente geeft zelf het goede voorbeeld door circulair in te kopen en door in ontwikkelzones te experimenteren met circulaire economie. Het opstellen van een materialenpaspoort en de registratie daarvan in het Madaster [7], of vergelijkbaar registratiesysteem, draagt daar aan bij. Het betreft een relatief makkelijk uitvoerbare maatregel (Quick-win) omdat het in de ontwerpfase wordt toegepast en geen uitvoeringskosten betreft.
- Grondslag: Coalitieakkoord 'Duurzaam Doen 2018-2022'

Doeleinde: Toekomstbestendig ontwerpen

- Doel: Flexibiliteit, rekening houden met een veranderend gebruik.
- Omschrijving: Gebouwen worden zo efficiënt mogelijk ontworpen qua kosten, materiaal en ruimte. Dat is op zich een duurzaam uitgangspunt. Het risico is echter dat daardoor het ontwerp weinig flexibiliteit biedt voor functionele verandering op termijn. Een te lage verdiepingshoogte bij een woning kan het ongeschikt maken voor de transformatie naar een bedrijfsfunctie, waardoor juist weer hoge kosten en materiaalverspilling ontstaat bij een herbestemming of woningaanpassing. Gevraagd wordt om daar rekening mee te houden in het ontwerp. Denk aan een hoge plint (minimaal 4m.), extra dragend vermogen, flexibel indeelbare plattegronden, overdimensioneren draagstructuur etc. De woonvisie vraagt aandacht voor flexibiliteit en duurzaamheid.
- Grondslag: "Doorbouwen aan een (t)huis" Woonvisie Haarlem 2017 – 2020

Doeleinde: Afvalinzameling integreren in ontwerp

- Doel: Hoogwaardige, duurzame afvalinzameling
- Omschrijving: Bij nieuwbouw wordt vaak onvoldoende rekening gehouden met de integratie van voorzieningen voor de (gescheiden) inzameling van afval en grondstofstromen. De voorzieningen voor (gescheiden) inzameling van afval dienen bij de oplevering van nieuwbouwlocaties al op orde moeten zijn, zodat geen noodoplossingen worden ingezet. Daarom dienen voorzieningen zoals ondergrondse en inpandige containers in een vroege fase van het ontwerp geïntegreerd te worden.
- Grondslag: Strategisch Plan Afvalscheiding

Mobiliteit

Inleiding

Meer woningen betekent ook meer inwoners en dus meer vervoersbewegingen. Om de groeiende stad zowel bereikbaar als leefbaar te houden, wordt ingezet op een duurzame mobiliteitstransitie. Dat houdt in dat de stad zo wordt ingericht dat het meer vanzelfsprekend is om met te voet, met de fiets of met het openbaar vervoer te gaan. Deze vormen van mobiliteit nemen relatief de minste ruimte in, zowel rijdend als stilstaand. Bovendien zorgen ze, ten opzichte van het gebruik van de auto, voor minder uitstoot van schadelijke stoffen. We streven er naar dat de auto's, die er zullen blijven, zo schoon mogelijk worden.
Een duurzame mobiliteitstransitie vraagt wezenlijke veranderingen; zowel van de inwoners, ondernemers als bezoekers. Nieuwe mobiliteitsconcepten die bijdragen aan de doelstellingen van de gemeente worden aangemoedigd. De gemeente wil hierop inzetten door mobiliteit te verschonen door meer ruimte te geven aan laadinfrastructuur en experimenten met nieuwe mobiliteitsconcepten.

Doeleinde: Stimuleren fiets en voetgangers door de bebouwing

- Doel: De bebouwing zo inrichten dat het aanzet te voet, met de fiets of met het OV te gaan
- Omschrijving: Voor iedere nieuwe woning schrijft het Bouwbesluit 2012 voor om een eigen berging voor het stallen van fietsen en scootmobielen met een minimale oppervlakte te realiseren. Op grond van de gelijkwaardigheidsbepaling mag er op een andere manier aan worden voldaan dan is aangegeven. De "Beleidsregel bergingen nieuwe woongebouwen Haarlem 2018" geeft voorwaarden aan. Tevens wordt er bij woongebouwen rekening gehouden met levensloopbestendigheid (d.m.v. stalling voor scootmobielen)."
- Grondslagen:
  a) Bouwbesluit 2012
  b) Beleidsregel bergingen nieuwe woongebouwen Haarlem 2018

Doeleinde: Stimuleren fiets en voetgangers door de openbare ruimte

- Doel: Openbare ruimte zo inrichten dat het aanzet te voet, met de fiets of met het OV te gaan
- Omschrijving: Mobiliteit begint al bij de deur van de woning. Belangrijke uitgangspunten voor het ontwerpen zijn dat de voetganger en de fietser een prominentere rol krijgen binnen de stad. De fiets wordt zelfs het belangrijkste vervoermiddel binnen de stad (denk aan comfort, routes, parkeren). Het aantal autoritten moet gereduceerd worden en het is de bedoeling dat er minder parkeerplaatsen in de openbare ruimte komen. Ook bij (ver)bouwprojecten moet dit principe leidend zijn. Bijvoorbeeld met een aantrekkelijke looproute naar de dichtstbijzijnde HOV-halte of NS-station, autoparkeren op afstand en voldoende en comfortabele fietsenbergingen of -stallingen die gemakkelijker bereikbaar zijn dan de parkeerplaatsen voor auto's.
- Grondslag:
  a) Coalitieakkoord 'Duurzaam Doen 2018-2022'
  b) Structuurvisie openbare ruimte

Doeleinde (quick-win): Duurzaam mobiliteitsplan

- Doel: mobiliteitstransitie, verminderen CO2-uitstoot, stimuleren beweging
- Omschrijving: Haarlem zet in op een mobiliteitstransitie. Binnen de 'beleidsregels parkeernormen' is het mogelijk om gebruik te maken van een mobiliteitsplan. Het uitwerken van een locatie specifiek mobiliteitsplan is een goede methode om bij te dragen aan de duurzame mobiliteitstransitie én te voorzien in voldoende ruimte voor parkeren. Het mobiliteitsplan wordt opgesteld door de initiatiefnemer en kan elementen bevatten over bijvoorbeeld deelauto's, goede fietsontsluiting i.c.m. nabijheid en OV etc.
- Grondslagen:
  a) Coalitieakkoord 'Duurzaam Doen 2018-2022'
  b) Beleidsregels parkeernormen 2015
  c) Green Deal Zero Emissie stadslogistiek
  d) n.t.b. nieuw beleid

Doeleinde:
Fietsparkeren in ontwerp

- Doel: mobiliteitstransitie, verminderen CO2-uitstoot, stimuleren beweging
- Omschrijving: De fiets speelt een belangrijke rol in de gewenste duurzame mobiliteitstransitie. Fietsparkeren is daarom een van de speerpunten van het college. In het ontwerp moet er aandacht zijn voor het fietsparkeren voor bewoners, maar ook voor bezoekers. Slimme locaties, goed bereikbaar en zeer comfortabel waardoor gebruikers verleid worden de fiets te verkiezen boven de auto. Het fietsparkeren neemt minder ruimte in dan autoparkeren, maar het ruimtebeslag is niet nihil. Bovendien komen er steeds meer soorten fietsen (bakfietsen, elektrische fietsen). Een goede integratie van (voldoende) fietsparkeren in het ontwerp moet als doel hebben de ruimtelijke kwaliteit vergroten én om het gebruik van de fiets te stimuleren.
- Grondslagen:
  a) Coalitieakkoord 'Duurzaam Doen 2018-2022'
  b) n.t.b. nieuw beleid

Doeleinde:
Laadpunten auto

- Doel: Verminderen CO2-uitstoot,
- Omschrijving: Als onderdeel van de energiestransitie wordt elektrisch rijden gestimuleerd door het vergroten van de laadinfrastructuur (laadvoorzieningen). Bouwontwikkelingen moeten voldoende laadvoorzieningen realiseren. Het CROW heeft hiervoor een richtlijn opgesteld, dit kan als basis gebruikt worden
- Grondslag
  a) Coalitieakkoord 'Duurzaam Doen 2018-2022'
  b) CROW (publicatie 381, 2018).

Doeleinde:
Smart Mobility in ontwikkelzones

- Doel: Mobiliteitstransitie en versnellen woningbouwopgave
- Omschrijving: De coalitie streeft er naar tot 2025 10.000 woningen te realiseren, grotendeels in ontwikkelzones. Dit worden duurzame toekomstwijken, waarbij op het gebied van mobiliteitsconcepten geëxperimenteerd wordt en met zo efficiënt mogelijke ruimtebehoefte wordt gebouwd. Binnen een experiment is veel mogelijk, maar we moeten voorkomen dat het leidt tot overlast van omliggende wijken. Initiatiefnemers worden uitgedaagd om te komen met een passend experiment voor een mobiliteitsconcept, waarbij ze ook oog hebben voor de bestaande omgeving.
- Grondslag Coalitieakkoord 'Duurzaam Doen 2018-2022'

Richtlijn Duurzaam Bouwen

Afdeling Omgevingsbeleid en team Duurzaamheid

bijgewerkt18 februari 2020

Gemeente Haarlem